

Oikean elämän kummitustarina

Dokumentaarinen taidevalokuvasarja

LAB-ammattikorkeakoulu

Kuvataiteilija (AMK)

2023

Jasmin Lier

Tiivistelmä

Tekijä(t) Jasmin Lier	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 20	Valmistumisaika 2023
Työn nimi Oikean elämän kummitustarina Dokumentaarinen valokuvaasarja		
Tutkinto ja koulutusala Kuvataiteilija (AMK)		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja)		
Tiivistelmä <p>Taiteellisessa osuudessa dokumentoitiin valokuvaamalla kehitysvammadiagnoosin saaneen teinin kokemuksia, ajatuksia ja tunteita siitä, millaista on elää kehitysvammaisena teininä. Siitä, millaista elää, kun kehitysvamma ei ole näkyvä. Siitä miltä tuntuu, kun ei tule aina nähdä tai kuulla ja jää näkymättömäksi yhteiskunnassa. Kuvissa oli tärkeää säilyttää kuvattavan yksityisyys, siksi hän esiintyy kuvissa valkeaan kankaaseen pukeutuneena. Kangas paitsi säilyttää kuvattavan anonymiteetin, mutta myös luo kuvan päähenkilöstä kummitushahmon, joka korostaa näkymättömyyttä, kehitysvammaisuuteen liittyvää stigmaa ja ennakkokäsityksiä. Projektin avulla haluttiin tuoda tietoutta, etteivät kaikki vammat ole näkyviä ja kertoa oikean elämän kummitustarinaa.</p> <p>Kirjallisessa osuudessa käsiteltiin mitä tarkoittaa kehitysvammaisuus ja miten se näkyy valokuvataiteessa</p>		
Asiasanat kehitysvamma, kummitustarina, valokuvataide		

Abstract

Author(s) Jasmin Lier	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2023
	Number of Pages 20	
Title of Publication A real life ghost story Documentary photoseries		
Degree, Field of Study Bachelor of Culture and Arts, Fine arts (UAS)		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party)		
Abstract <p>The artistic part documents the experiences, thoughts, and feelings of what it's like to live as a teenager diagnosed with an intellectual disability through photography. What it's like to live when the intellectual disability is not visible. How it feels when you are not always seen or heard and remain invisible in society. It was important to preserve the teenager's privacy in the pictures, which is why he appears in the pictures dressed in a white cloth. The cloth not only preserves the anonymity of the model, but also creates an image of the main character as a ghost, which emphasizes invisibility, the stigma and preconceived notions related to mental retardation. I wanted to remind that not all injuries are visible and to tell the ghost story of real life.</p> <p>The written part discussed what intellectual disability means and how it can be seen in photographic art.</p>		
Keywords intellectual disability, the ghost story, photographic art		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Kehitysvammaisuus.....	2
2.1	Voimauttava valokuva.....	2
2.1.1	Kehitysvammaiset valokuvataiteessa	3
2.2	Johannes Romppanen.....	4
2.3	Sanni Saarinen	5
3	Taiteellisen osuuden suunnittelu.....	7
4	Taiteellinen työskentely.....	9
4.1	Valokuvaus ja kuvanmuokkaus.....	9
4.2	Valokuvien tulostaminen ja kehystäminen	12
4.3	Näyttely	15
5	Yhteenveto ja pohdinta	19
	Lähteet	20

1 Johdanto

Kehitysvammaiset jäävät usein näkymättömäksi yhteiskunnassa, etenkin lapset ja nuoret. Haluan kertoa kehitysvammaisen nuoren elämästä ja kokemuksista dokumentaarisen valokuvauksen keinoin. Valokuvissa keskityn vain yhden nuoren tarinaan, kokemuksiin ja ajatuksiin kehitysvammaisuudesta. Aihe on itselleni hyvin tärkeä, ja koskettaa omaa elämääni vahvasti, koska kuvissa esiintyvä nuori itselleni läheinen.

Taiteessa kehitysvammaisuutta ei ole paljon esillä, enemmänkin on keskitytty taidelähtöisiin menetelmiin kehitysvammatyössä. Suomalaisessa valokuvataiteessa ja taiteessa on vielä vähänlaisesti käsitelty kehitysvammaisuutta. Koen aiheen olevan tärkeä ja ajankohtainen.

Opinnäytetyöni on dokumentaarinen taidevalokuvasarja, joka koostuu mustavalkoisista mustesuihkutulosteista. Valokuvaaminen tapahtui kuvattavan nuoren ehdoilla. Hänen viireystilansa, mielenkiintonsa ja suhteensa kuvattavana oloon tulee ottaa huomioon. Kuvaustilanteeseen vaikutti nuoren mieliala, kommunikaatio ja keskittyminen. Minun piti olla sopivasti ”tuntosarvet pystyssä”, lukea kuvattavan nuoren eleitä, ilmeitä ja olla valmis muutokseen. Kuvauksia suunnittelin jonkin verran etukäteen, mutta lopulliset kuvat syntyivät hetken tilanteesta ja tunnelmasta. Tärkeänä osana kuvauksia on keskustella kuvauksista, aiheesta, tunteista rehellisesti sekä avoimesti. Kuvissa on tärkeää säilyttää nuoren yksityisyys. Kangas paitsi säilyttää hänen anonymiteettinsa, mutta myös luo kuvan päähenkilöstä kummitushahmon, joka korostaa näkymättömyyttä, kehitysvammaisuuteen liittyvää stigmaa ja ennakkokäsityksiä. Kuvien avulla kerron oikean elämän kummitustarinaa.

2 Kehitysvammaisuus

Kehitysvammaliiton mukaan Suomessa arvioidaan olevan noin 50 000 kehitysvammaista ihmistä. Kehitysvammaisuuden aiheuttajia on erilaisia, ja joskus syyt jäävät tuntemattomaksi. Kehitysvamma tarkoittaa vaikeuksia oppia ja ymmärtää uusia asioita (Kehitysvammaliitto). Vammaispalvelulain (380/1987) mukaan vammaisella henkilöllä tarkoitetaan laissa henkilöä, jolla vamman tai sairauden takia on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Yhteiskunnassa kehitysvammaisuus ymmärretään ja nähdään yleensä fyysisenä tai henkisenä rajoitteisuutena. Kehitysvamma ei vaikuta ihmisen onnellisuuteen tai elämänlaatuun.

On ihmisen perustarve tulla nähdyksi, kuulluksi ja kohdelluksi tasavertaisesti. Vieläkin kehitysvammaiset jäävät yhteiskunnassa näkymättömäksi. Lapset ja nuoret joutuvat edelleen kokemaan eriyttämistä, esimerkiksi heillä ei ole aina mahdollista harrastaa samassa ryhmässä kuin muutkin, vaan heidät laitetaan omaan ryhmäänsä.

Kehitysvammaiset eivät esiinny taiteessa kovinkaan paljon, vaan kehitysvammatyössä sovelletaan taidelähtöisiä menetelmiä. Taidelähtöisillä menetelmillä tarkoitetaan tanssin, musiikin, kuvataiteiden, kirjallisuuden, draaman ja sirkuksen käyttöä erilaisten asiakasryhmien kanssa. Tällöin itse tekeminen, oppiminen ja kokemus on yhtä tärkeä ja kuin itse taiteellisen lopputulos (Lindqvist 2020). Taidelähtöisen menetelmien tavoitteena on saada esiin, mikä on kellekin tärkeää, lisätä itsetuntemusta ja itseilmaisua (THL 2022). Taidetta käytetään mm. itseilmaisun mahdollistajana, terapeuttisena välineenä ja voimaannuttavana. Voimaantumisella tarkoitetaan ihmisen henkistä tutkimusmatkaa, jonka avulla hän etsii omat vahvuutensa ja voimansa (Verner 2020). Kehitysvammaiset esiintyvät myös itse taiteen tekijöinä, esimerkiksi Kettuki tekee erityistaidetta tunnetuksi. Kettuki edustaa kaikkia erityistaitteen tekijöitä Suomessa (Kettuki).

2.1 Voimauttava valokuva

Taide- ja sosiaalikasvattaja Miina Savolainen (Voimauttavavalokuva) on kehittänyt sosiaalipedagoginen menetelmän, joka tunnetaan voimauttavana valokuvana. Menetelmässä valokuvaa voidaan käyttää terapeuttiseen identiteettityöhön ja vuorovaikutustaitojen parantamiseen. Valokuvia ei käytetä asiakkaan arviointiin, eikä ammattilaiset tai diagnoosit määrittele sitä, missä asiakkaan olisi hyvä kehittyä.

Menetelmässä keskeisiä elementtejä ovat kuvaajan ja kuvattavan välinen luottamus, heidän välisensä vuorovaikutus. Kuvattava itse määrittää missä, miten ja kenen kanssa haluaa itsensä valokuvattavan. Menetelmän avulla voi lisätä itsetuntemusta, oppia katsomaan itse-

ään lempeämmin ja löytää ja käyttää omia voimavaroja. Menetelmän avulla on mahdollista tehdä näkyväksi voimavarat ja vahvistaa asiakkaan elämänhallintaa.

2.1.1 Kehitysvammaiset valokuvataiteessa

Kehitysvammaisia ei näy erityisen paljon taidevalokuvassa, sen sijaan valokuvia käytetään valistavassa tarkoituksessa. Olen huomannut, että usein valokuviissa esiintyy henkilöitä, joilla vamma on selkeästi näkyvissä esimerkiksi Downin oireyhtymä. Löysin muutamia valokuvanäyttelyitä, joissa on ollut mallina kehitysvammaisia.

Hetki Unelmaa -projekti oli Kokkolan kaupungin Keva-palvelukeskuksen ohjaajan Sari Hiltusen käynnistämä projekti vuonna 2012 (Papunet). Projektiin osallistui yli 30 valokuvaajaa ja mallit olivat palvelukeskuksen asukkaita. Kuviissa asukkaat esiintyvät unelma-ammattissaan. (Terävä 2012.)

Kehitysvammaliiton 70-juhlavuoden valokuvanäyttely Onnellinen elämä oli esillä Lapinlahden Lähteellä Helsingissä vuonna 2022. Näyttely kertoo kolmesta eri pariskunnasta, joiden yhdistävä tekijänä on kehitysvamma. (Kehitysvammaliitto).

Kehitysvammaliiton 50-juhlavuoden kunniaksi oli myös tehty valokuvanäyttely, nimeltään Lähes täydellinen. Näyttelyyn varten oli kutsuttu eri kuvaajia, mm. Pertti Nissonen, Heli Rekola, Ulla Jokisalo, Jouko Lehtola, Riitta Salmi ja Stefan Bremer. Näyttely oli esillä vuonna 2004. (Vismanen 2004.)

Valokuvaaja Jyri Pitkäsen ja kirjailija Eveliina Talvitien yhteisnäyttely Catch me kertoo kehitysvammaisten lasten ja heidän perheidensä elämästä Euroopassa, Venäjällä ja Afrikassa. Näyttely oli nähtävillä Tallinassa Dokfoto -keskuksessa vuonna 2019. (Virta 2019.)

Muutama valokuvaaja on myös kuvannut kehitysvammaisia näkyvämmiin. Stefan Bremer oli kuvannut myös kehitysvammaisten jazz-leiriä vuonna 2022. Onnellinen elämä valokuvanäyttely oli osa valokuvataiteilija Johanna Kareen KATSO IHMINEN-konseptia (Kuva 1). Johannes Romppanen on dokumentoinut oman kehitysvammaisen lapsensa elämää.

Kuva 1. Kuva Johanna Kareen kotisivuilta (Kare)

2.2 Johannes Romppanen

Johannes Romppanen on muotokuva- ja editorialvalokuvaaja. Mielestäni hänen kiinnostavin työnsä on valokuvataidekirja nimeltään Lilja, joka on visuaalinen perhepotretti hänen perheensä elämästä kehitysvammaisen Lilja-tyttären jälkeen. Romppasen (2019) mukaan kertomattomien tarinoiden kertominen on arvokasta: miten heidän elämänsä kehitysvammaisen lapsen kanssa on arkea siinä minkä tahansa muunkin perheen elämä. Kirjassa esitellään arkea kaikessa yksinkertaisuudessaan ja vaikeudessaan, sairaalakäyntejä, rakkautta, iloja ja suruja.

Kirja on harkittu ja kaunis kokonaisuus. Kirja on paketoitu kauniiseen kuoreen kuin avattavaan origamiin ja on sidottu taitavasti (Kuva 2).

Kuva 2. Kuva Lilja valokuvataidekirjan kotisivuilta (Romppanen)

2.3 Sanni Saarinen

Saarinen on espoolainen valokuvaaja, kuvataiteilija, kulttuuriantropologi ja kirjailija. Erityisesti hänen Kohti- niminen projektinsa (Kuva 3), joka kuvastaa tylsyyttä ja pysähtyneisyyttä, on kiinnittänyt huomioni. Saarisen kohti-sarjan kuvia on ollut esillä Viron taidekeskus Kaissa ja Porvoon taidehallissa. Saarinen on opiskellut mm. Aalto yliopistossa ja Turun Yliopistossa.

Kuva 3. Kuva Sanni Saarisen kotisivuilta (Saarinen)

3 Taiteellisen osuuden suunnittelu

Projektini syntyi halusta tehdä jotain, henkilökohtaista, jotain mikä olisi itselleni tärkeää ja herättäisi keskustelua. Olen jo kauan tiennyt, että haluan toteuttaa pitkäaikaisen projektin valokuvaamalla. Valokuvaaminen on ollut itselleni mielekkäin tapa tehdä taidetta. Olen aiemminkin järjestänyt valokuvanäyttelyitä ja toiminut valokuvaamisen parissa, opinnäytetyö on jatkumoa sille. Dokumentaarinen taidevalokuvaus oli itselleni uusi aluevaltaus, mutta koen tämän kautta kuvattavan nuoren äänen tulevan parhaiten esille. Dokumentaarisisessa taidevalokuvauksessa, kerron myös oman tuon oman näkökulmani asioihin eli mitä minä näen sillä hetkellä, kun kuvaan. Aihetta ei ole käsitelty kovinkaan paljon valokuvataiteessa, mutta siitä löytyy tieteellistä tietoa. Koin opinnäytetyöni olevan ajankohtainen ja tärkeä aiheeltaan.

Pidän erityisesti mustavalkokuvista. Niissä on oma tunnelmansa ja mustavalkoisuus tuo kuvaan enemmän voimaa ja jännitettä, kuin värikuvat. Mielestäni mustavalkoisuus sopii hyvin korostamaan kuvieni tunnelmaa ja välittämään niiden tarinaa. Kuvissani kummitus ja kehitysvammaisuus ovat mielestäni mielenkiintoisessa ristiriidassa keskenään. Kummitukset koetaan usein pelottava ja läpinäkyvinä, kun taas kehitysvammaisuus ei ole pelottavaa ja kehitysvammaiset tulee nähdä. Koin parhaaksi, että kuvissa esiintyy yksi ja sama henkilö, jotta aihe pysyisi samana ja henkilökohtaisena. Pää tavoitteenani oli kertoa kehitysvammaisen nuoren tarina, jonka vamma ei ole näkyvä ja tehdä näkymätön näkyväksi. Koin hyväksi päätökseksi pitää kuvissa valkoisen kankaan, joka luo kuvan päähenkilöstä kummitushahmon ja yhdistää kuvat toisiinsa. Haasteena oli, ettei aihe välttämättä tavoita kaikkia ja lopputuloksesta tulee valistavaa valokuvaa. Oli siis tärkeää tuoda kuvat lähemmäs taidetta, kauemmas valistavasta valokuvauksesta. Pyrin näyttämään töilläni myös osaamisen valokuvaamisessa, sommittelussa, kuvanmuokkaamisessa ja tarinankerronnassa, sillä ne ovat tärkeitä taitoja ammattilaiselle.

Kuvieni tyyliksi valikoitui realismi, johon on sekoittunut maagista realismia ja surrealismia. Esimerkkinä siitä on kuva kummituksesta istumassa sohvalla, arkisessa ympäristössä, johon se tuo yliluonnollisuuden tunnetta (Kuva 4). Valokuvaprojektini alkoi suoraan valokuvaamalla ja sen jälkeen tarkemmalla pohdinnalla, millä tavoin haluaisin aiheesta kertoa ja miten jatkan sitä eteenpäin.

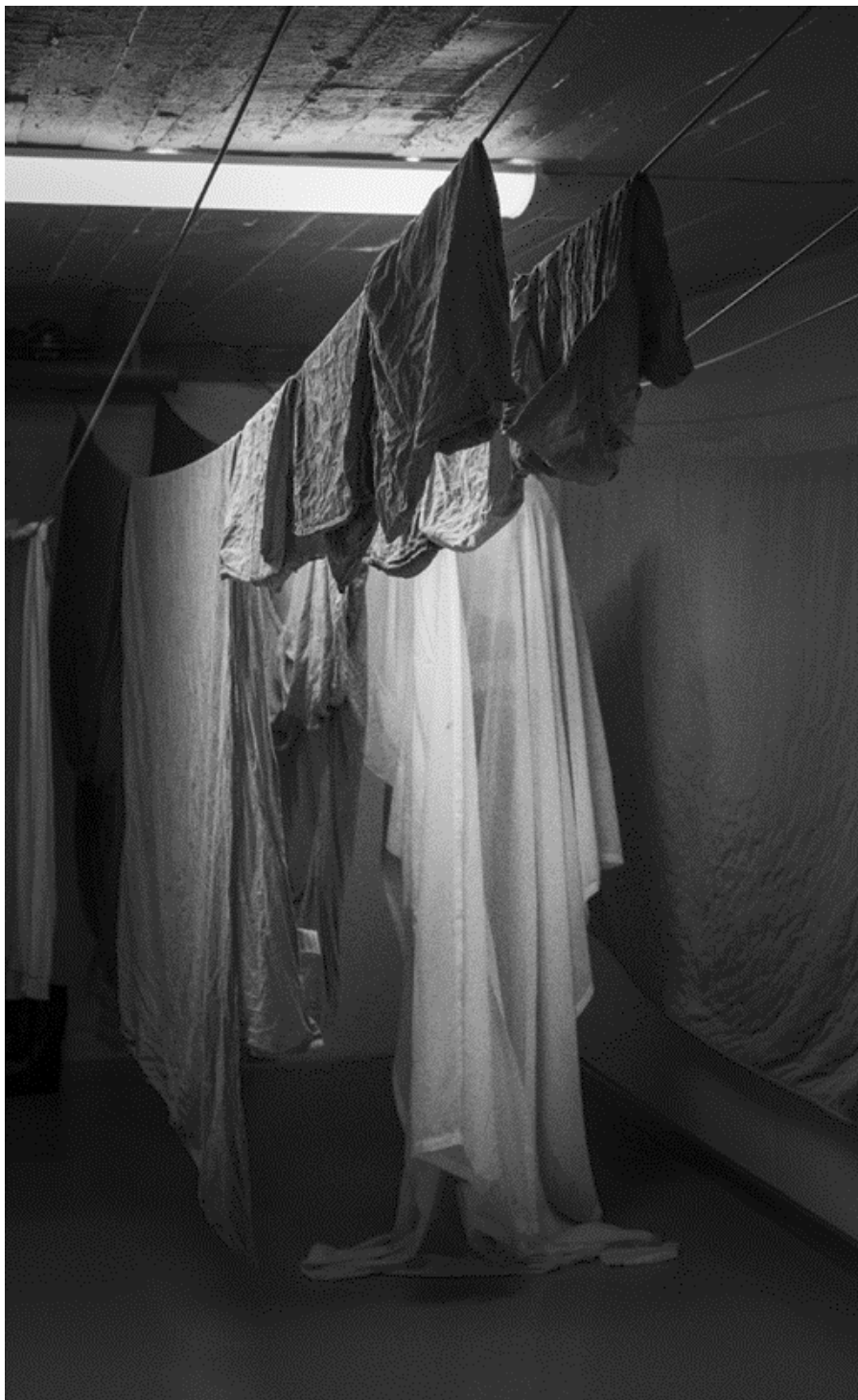

Kuva 4. Kuvani valokuvasarjasta Kummitustarina

4 Taiteellinen työskentely

4.1 Valokuvaus ja kuvanmuokkaus

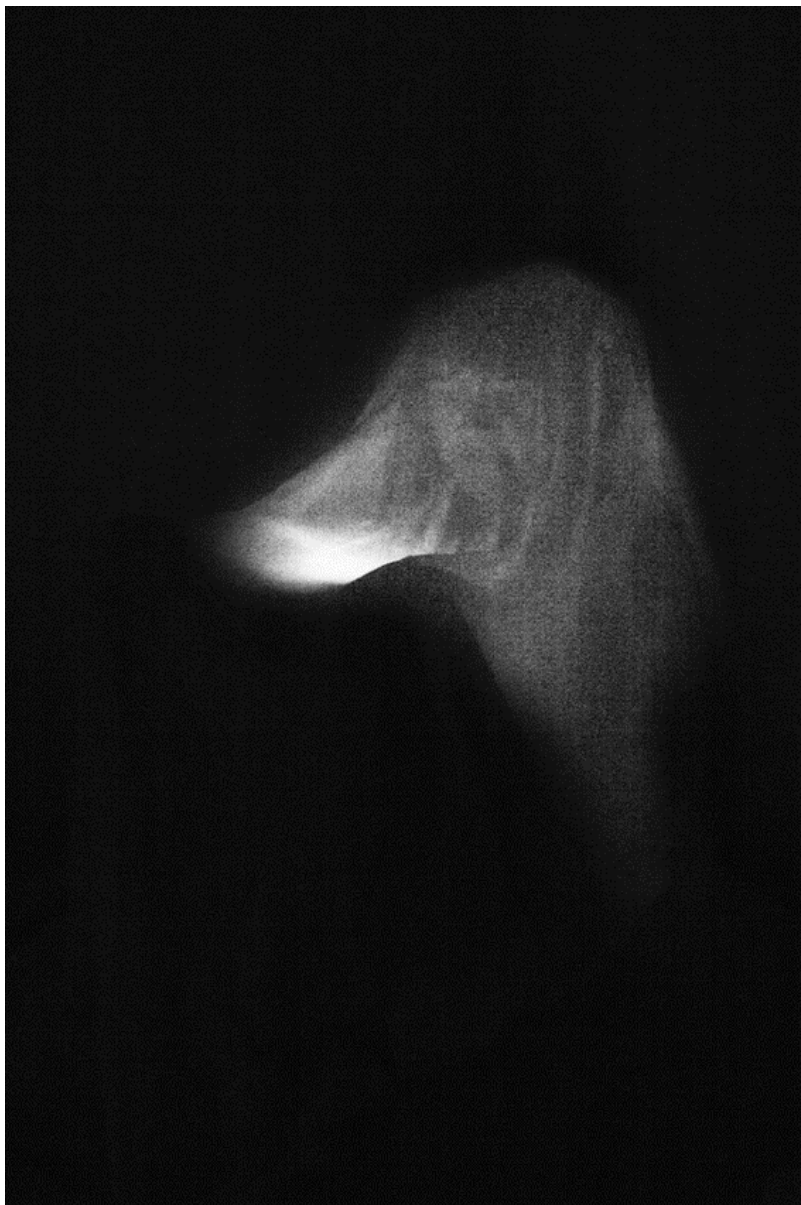
Aloitin kuvaukset vuoden 2022 syksyn loppupuolella ja jatkoi niitä vuoden 2023 puolelle. Kuvauksia suunnittelin jonkin verran etukäteen, mutta itse kuvaustilanne oli nopea ja tuli toimia tilanteen mukaan. En lavastanut tai rakentanut ympäristöön mitään. Kuvauksissa oli tärkeää pitää kuvauspaikat tuttuina ja turvallisena mallille, joten aloitimme kuvaamisen mallin kotona. Siirryin myös asuinrakennuksen eri huoneisiin, esimerkiksi pyykkitupaan (Kuva 5). Halusin kuvata mahdollisimman erilaisissa huoneissa, mitä asuinrakennuksesta löytyi. Kuvauksien edistyessä mietin kuvissa näkyvien asioiden symboliikkaa, esimerkiksi pyykkituvan lakanoiden kuvastavan muita ihmisiä, katoamista ihmisten joukkoon, vaikka on osa tätä yhteyskuntaa. En kumminkaan halua symboliikan tai viittauksien olevan itsestään selviä tai liian huomattavissa. Haluan myös katsojan itse miettivän millaisia tunteita ja ajatuksia kuvat tuovat mieleen.

Kuva 5. Kuvani kuvasarjasta Kummitustarina

Mitä pidemmälle kuvauksissa etenimme, sitä enemmän huomasin, että oli hyvä kuvata myös ulkona vaihtuvuuden vuoksi. Ulkona sääolosuhteet vaikuttivat kuvauksiin jonkin verran, mutta esimerkiksi sumu ja harmaa sää sopi hyvin kuviin. Todella huonolla säällä en kumminkaan kuvannut. Kuvasin kaikki kuvat luonnonvalossa, joten oli tärkeää kuvata valoisaan aikaan. Muutamassa kuvassa oli jo pimeää, mikä vaikutti kuvan laatuun. Kuvista tuli rakeisia, mutta koen tämän olevan kuvissani toimiva elementti ja tuo kuviin niin sanottua

filmikameralla otetun kuvan tunnelmaa (Kuva 6). Tämä oli itselleni hyvä oppimiskokemus siitä, miten hämärässä valaistuksessa kameran asetukset ja objektiivin valovoima vaikuttavat kuvaan.

Kuva 6. Kuvani kuvasarjasta Kummitustarina

Kuvaustilanteissa tuli osata pitää yllä keskustelua nuoren kanssa ja tuli aina kertoa etukäteen mitä, missä ja milloin tapahtuisi. Nuorta tuli usein kannustaa ja tukea kuvauksien aikana. Kuvauksien aikana syntyneet keskustelut lähensivät myös minua ja nuorta. Nuori kertoi kuvauksien ohella tunteistaan, mitä kuvaushetki hänessä herätti. Prosessin aikana pääsin kohtaamaan myös omat tunteeni ja ajatukseni aiheen tiimoilta. Kuvaaminen ei syntynyt pakkotamalla tai sitä voinut tehdä päivittäin, vaan edistyminen oli hidasta vaikkakin antoisaa.

Kuvien muokkaamisessa kiinnitin huomiota kuvien harmaan eri sävyihin ja miten selkeästi kummituksen vaalea kangas erottuisi, mutta ei erottuisi liikaa esimerkiksi hohtavana tai veisi liikaa huomiota. Muokkaamisessa oli tärkeää huomioida, ettei mustat kohdat mene tukkoon tai valkoiset kohdat pala puhki. Kuvissa tuli säilyttää kuvan arkinen tunnelma ja välttää ylikäsittely tai dramaattisen tunnelman luominen. Jätin kuviin arkisia elementtejä, esimerkiksi kissan lelun kuvaan (Kuva 4). Poistin kuvista turhia ja häiritseviä elementtejä, esimerkiksi heijastimen nuoren housuista ja takin hihasta. Kuviin tuli lisätä terävyyttä ja poistaa ylimääräistä rakeisuutta, mutta ei liikaa, koska se rakeisuus oli kiinnostava tehokeino kuvissa. Huomasin, että oli hyvä tehdä eri versioita kuvien muokkaamisesta, jotta pystyin vertailemaan, mikä toimii ja mikä ei. Kokeilin myös kuvien tiukempaa rajaamista ja kuvan eri kokoja. Käytin kuvien muokkaamiseen Photoshop kuvanmuokkausohjelmaa.

4.2 Valokuvien tulostaminen ja kehystäminen

Valitsin seitsemäntoista valokuvaa, josta tulostin pienet testikuvat. Testikuvista valitsin kuusi valokuvaa, jotka tulivat näyttelyyn. Testikuvista pystyin näkemään tuliko kuvia vielä muokata, katsoa mitkä kuvat toimivat yhdessä ja pohtia minkä kokoiseksi lopulliset kuvat tulostetaan. Muutamaa valokuvaa vielä terävöitin ja muokkasin lisää Photoshopissa, tässä sain opettajaltani apua. Kunnes valokuvat olivat valmiit muokkaamisen osalta, päätin kuvien lopulliset koot. Inspiroiduin valokuvaaja Wolfgang Tillmanin näyttelyn ripustuksesta, ja eri kokoisten kuvien leikkittelystä (Kuva 7), tämän takia halusin myös kokeilla eri kokoisten kuvien tulostamista ja rikkoa omaa kaavani toteuttaa samankokoisia kuvia.

Kuva 7. New Yorkin Modernin taiteen museo (Tillmans 2023)

Halusin yhden kuvistani melko isoksi, joten päätin tulostaa sen 100 cm x 100 cm kokoiseksi. Tätä varten kuva tuli suurentaa koululle ostetulla erillisellä ohjelmalla, jota varten sain apua opettajaltani, koska ohjelma oli minulle entuudestaan tuntematon. Neljä kuvaa olivat noin 20 cm x 30 cm kokoisia ja pienin kuvista oli kooltaan 15 cm x 22,5 cm kokoinen. Tulostin isoimman kuvan edullisemmalle paperille, koska se sopi budjettiini paremmin. Muut kuvat tulostin Cansonin baryta nimiselle paperille. Cansonin paperi oli mattapintainen ja loi kuviini kauniin samettisen pinnan, joka sopi mielestäni mustavalkoisiin kuviini. Itse tulostamisessa ei ilmennyt ongelmia ja sain siihen apua pajamestarilta.

Halusin isoimman kuvan kehyksiin, jotta saisin yhden kunnolla kehystetyn ja viimeistellyn kuvan. Valitsin kyseiseksi kuvan, jossa kummitus seisoo reunalla (Kuva 8), koska kuva on minusta sarjan voimakkain ja hyvä aloituskuva koko projektille.

Kuva 8. Kuvani kuvasarjasta Kummitustarina

Ajanpuutteen takia minulla ei ollut aikaa opetella kehystämistä, vaan tilasin kehykset Lasi-Nikku Oy nimiseltä yritykseltä. Lähetin heille tarjouspyynnön ja sain heiltä sopivan tarjouksen takaisin. Opin myös tätä kautta esittämään asiallisen tarjouspyynnön.

Tilasin Lasi-Nikusta mustat vitriinikehykset, korotetulla mustalla välilistalla, 2 mm:n lasilla ja kuva tuli kapalevyille ilman erillistä taustapahvia. Mustaa kehyslistaa heillä ei ollut varastossa, joten sen joutui tilaamaan erikseen tehtaalta, mutta se tuli nopeasti ja sopi aikatauluun. Olisin halunnut tauluun museolasin, jotta lasi olisi ollut heijastamaton ja tyylikkäämpi, mutta se ei sopinut budjettiini. Taulun ripustamiseen varten laitettiin rautalanka taulun taakse. Tulostin isoimman kuvan ja toimitin sen kehystämöön kehystettäväksi. He kehystivät taulun nopeasti ja taulu oli valmis noin viikossa.

Pienemmät kuvat ajattelin aluksi jättää pelkiksi tulosteiksi, mutta päätinkin pohjustaa ne. Pohjustaminen toi kuviin ryhdikkyyttä. Pohjustin kuvat Dibond komposiittialumiini levyille. En ollut aiemmin pohjustanut kuvia, joten sain tähän apua pajamestarilta. Pohjustaminen ei

ollut helppoa ja ongelmia tuli kuvien asettamisesta levyille ja kuvien ylimääräisten reunojen leikkaamisessa. Jouduin muutaman kuvan kohdalla uusimaan kokonaan pohjustuksen ja tulostamaan uuden kuvan tilalle, koska kuva meni vinoon levyille tai kuva repeytyi. Jätin pohjustamisen viimeiselle viikolle, jos olisin tehnyt aiemmin, olisin saanut tekemiseen enemmän aikaa ja ilman kiireen tuntua. Lopulta onnistuin, vaikka teokseni eivät olleet täydellisiä, olin tyytyväinen lopputulokseen ja pohjustaminen oli hyvä oppimiskokemus kokonaisuudessaan.

4.3 Näyttely

Halusin ripustuksesta selkeän ja siistin, mutta silti leikitellä kuvien kolla ja ripustuksella kuten aiemmin mainitsin. En halunnut teoksia samalle korkeudelle tai siistiin riviin. Ripustin kaikki kuusi kuvaa nauloilla tai ruuvilla suoraan seinälle. Taulu ripustettiin seinän oikealle puolelle ruuvilla, silmien tasolle. Ripustin pienemmät teokset vasemmalle puolelle, jotta isoimman kehystetyn kuvan kankaan liike jatkuisi teoksissa. Pienemmät teokset ripustin seinälle pienillä nauloilla. Naulat eivät menneet kuvista läpi tai päälle, vaan tulivat teoksien ylä- ja alapuolelle, joiden väliin teokset asetettiin (Kuva 9). Kokeilimme aluksi toisenlaisia nauloja, mutta ne olivat joko turhan ohuita naulattavaksi tai liian isoja. Nämä pienemmät naulat sopivat hyvin ripustamiseen, eivätkä vieneet huomiota teoksilta ja olivat helppo naukata.

Kuva 9. Teokseni seinällä

Minulla ei ole aiempaa kokemusta tämän tyyllisen näyttelyn ripustamisesta, joten apunani oli koulumme pajamestarit. Kokemattomuuteni näkyi epävarmuutena ja ensimmäisen ripustuksen jälkeen en ollutkaan tyytyväinen pienempien teoksien asetteluun. Vaikka ensimmäisessä ripustuksessa oli samankaltaista muotoa, kuin valkeassa kuvan kankaassa, niin koin ettei taulun ja pienempien teoksien välille jäänyt tarpeeksi tilaa (Kuva 10). Suunnittelin ripustuksen kotona uudelleen. Olisin voinut välttyä uudestaan ripustamiselta tarkemmalla ja ennakkoon suunnittelulla. Lopulta siirsin vain yhden teoksen paikkaa kauemmas taulusta. Mielestäni päätös oli hyvä, koska näin pienempien töiden ja taulun väliin jäi tilaa ja teokset eivät niin sanotusti syöneet toisiaan (Kuva 11). Opin tästä, että pienelläkin muutoksella voi olla iso vaikutus kokonaisuuteen ja ennakkoon suunnittelu helpottaa ripustusvaiheessa.

Kuva 10. Ensimmäinen versio ripustuksesta

Kuva 11. Lopullinen versio ripustuksesta

Ripustuksessa jouduin tekemään kompromisseja ajan ja tilan suhteen. Kompromissit kumminkin kuuluvat osaksi tekemistä ja oppimista. Ihanteellisessa tilanteessa minulla olisi ollut enemmän tilaa teoksille ja enemmän erikokoisia teoksia. Teoksilleni löytyi kumminkin hyvä paikka museosta. Teokset ovat ikkunan vieressä, josta näkyy koskea ja samankaltaista maisemaa kuin kuvissa, mikä loi mielenkiintoisen jatkumon teoksista ulos ja takaisin sisään (Kuva 12). Museossa ei ollut säädettäviä valoja, joten ikkunoista tuleva luonnonvalo oli edukseen, jotta ainoa valonlähde teoksille ei olisi keltasävyinen kohdevalo ja valot eivät niin pahasti heijastunut lasiin.

Kuva 12. Teokset seinällä luonnonvalossa ikkunan vierellä

Mietin jälkikäteen olisiko pitänyt enemmänkin leikitellä kuvien koolla ja olisiko kuvien viereen pitänyt laittaa tiivistelmä, jossa olisi lukenut teoksien aiheesta enemmän. Olisiko tiivistelmä avannut liikaa kuvia vai tulisiko kuvat jättää katsojan oman tulkinnan varaan? Tähän minulla ei ole vielä kukaan selkeää vastausta. Museolla oli oma kansio missä oli jokaisen oma näyttelytiivistelmä, mutta koin sen jäävän huomiotta. Koen silti kokonaisuuden olleen näyttelyssä onnistunut, sillä se sai aikaiseksi keskustelua, kehuja ja herätti tunteita.

5 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyöni keskeisin tarkoitus oli tuoda näkymätön ihmisryhmä eli kehitysvammaiset näkyväksi dokumentaarisen taidevalokuvauksen kautta ja tutkia millä tavoin kehitysvammaiset esiintyvät suomalaisessa valokuvataiteessa. Huomasin, että oli hyvin vaikeaa löytää tietoa, miten kehitysvammaiset esiintyvät suomalaisessa valokuvataiteessa tai taiteessa. Tietoa oli vähänlaisesti ja jos tietoa oli, liittyi se enemmänkin kehitysvammaisuuteen, kehitysvammaisiin taiteen tekijöihin, valistavana valokuvana tai taidelähtöisiin menetelmiin kehitysvammatyössä. Tästä voidaan päätellä, ettei aihetta ole vielä käsitelty tarpeeksi.

Kuvasin itselleni läheistä kehitysvammaista nuorta ja käsittelin hänen kokemuksiaan, tunteitaan ja ajatuksiaan siitä, millaista on elää kehitysvammaisena nuorena tässä yhteiskunnassa. Kuvien kautta kohtasin myös omat tunteeni ja ajatukseni aiheen tiimoilta.

Kuvissa nuori esiintyy valkoiseen kankaaseen pukeutuneena. Koen vaalean kankaan olleen hyvä valinta, sillä se yhdistää kuvat toisiinsa, suojaa nuoren yksityisyyttä ja luo kuvan päähenkilöstä kummitushahmon. Kuvissa oli tärkeää tuoda aihe näkyviin taide edellä, eikä tehdä valistavaa valokuvaa. Koen onnistuneeni tässä tavoitteessa ja kummitushahmon vievän kuvia enemmän taiteellisempaan suuntaan, sekä tuovan kuviin symboliikkaa.

Teokseni saavuttivat kauniin ja tasapainoisen kokonaisuuden, ja vaikka kuvia olisi voinut olla enemmänkin esillä, oli lopputulos silti voimakas. Teokset olisivat kuitenkin voineet olla visuaalisesti kiinnostavampia, esimerkiksi leikittelemällä enemmän kuvien koolla ja materiaaleilla. Jatkaessani dokumentaarista valokuvasarjaani haluan leikitellä enemmän kuvien rajaamisella, kummituksen valkealla kankaalla ja erilaisilla kuvauspaikoilla. Oikean elämän kummitustarina on hyvä näyte ammattitaidostani kuvataiteilijana, sillä se esittelee kamera-tekniillisten taitojen hallintaa, hyvää kuvallista ilmaisutaitoa, tarinankerrontaa ja sommittelutaitoa.

Lähteet

- Kare J. Onnellinen elämä. Viitattu 24.3.2023. Saatavissa <https://www.johannakare.com/>
- Kehitysvammaliitto. Kehitysvammaisuus. Viitattu 1.11.2022. Saatavissa <https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/>
- Kehitysvammaliitto. 2022. Onnellinen elämä -valokuvanäyttely 2.–19.8. Lapinlahden lähteellä. Viitattu 3.12.2022. Saatavissa <https://www.kehitysvammaliitto.fi/onnellinen-elama-valokuvanayttely-2-19-8-lapinlahden-lahteella/>
- Kettuki. Yleistä Kettukista. Viitattu 3.11.2022. Saatavissa <https://kettuki.fi/yleista-kettukista/>
- Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987.
- Lindqvist, K. 2020. Taidelähtöisistä menetelmistä hyvinvointia sosiaalialalla – kirjallisuuskatsaus. Laurea ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.11.2022. Saatavissa https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/338189/Lindqvist_Kirsi.pdf?sequence=2&isAllowed=yan
- Maailman ihanin tyttö. Voimauttavan valokuvan menetelmä. Viitattu 3.12.2022. Saatavissa <http://www.voimauttavavalokuva.net/menetelma.htm>
- Papunet. Hetki unelmaa -näyttely. Viitattu 3.12.2022. Saatavissa https://papunet.net/hetkiunelmaa/#Hetki_unelmaa
- Romppanen, J. 2019. Lilja photobook. Viitattu 4.12.2022. Saatavissa <https://www.liljabook.com/>
- Saarinen, S. Kohti. Viitattu 4.12.2022. Saatavissa <https://www.sannisaarinen.com/kohti>
- Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Kulttuurihyvinvointi ja taidelähtöiset menetelmät. Viitattu 3.11.2022. Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/kulttuurihyvinvointi-ja-taidelahtoiset-menetelmat>
- Terävä, H. 2012. Kehitysvammaisten unelmat todeksi valokuvilla. Yle uutiset. Viitattu 3.12.2022. Saatavissa <https://yle.fi/a/3-6314447>
- Tillmans, W. 2023. To look without fear. Viitattu 20.2.2023. Saatavilla <https://tillmans.co.uk/>
- Vernerinet. Voimautuminen ja voimauttava valokuvaus. Viitattu 5.11.2022. Saatavissa <https://verneri.net/selko/verkko-kerttu/voimautuminen-ja-voimauttava-valokuvaus/>